

גיליון שבועי
מתודת רבן של ישראל

מבית אורי"ש

הנאמן רבני יוסף שלום אלישיב זצוק"ל
עמוד ההודאה

גליון
מספר 51

שנה ב'
פרשת בהעלותך

משה לפני בני ישראל על פי ה'
יחנו ועל ה' יסעו את משמרת
ה' שמרו על פי ה' ביד משה¹.

והי' כורע כנגד הכתב², ולא
נהג כהנוהגים להושיט אצבע³.

עַל פִּי ד' יַחְנוּ וְעַל פִּי ד'
יִסְעוּ אֶת מִשְׁמֶרֶת ד' שְׁמְרוּ
עַל פִּי ד' בְּיַד מֹשֶׁה (במדבר
ט' כג)

בהגבהת התורה הי' רבינו
אומר 'וזאת התורה אשר שם

תפילה על החולה

ויש להקשות, דפשיטא
שנקרא חוטא, כיון שיכול
לבקש רחמים ואינו מבקש
עובר ב"לא תעמוד על דם רעך"
ומאי קמ"ל, ואפי' באופן שאין
בזה ממש עומד על דם רעהו
מ"מ הרי מצוה לעזור לחברו
מדין "ואהבת לרעך כמוך"

רְפָא נָא לָהּ (במדבר יב יג)

כל שאפשר לו לבקש רחמים על חברו
ואינו מבקש נקרא חוטא שנאמר וכו'
(ברכות יב ע"ב)

⁴רבינו: היינו שיודע שהוא בר
הכי שראוי הוא שתקובל
תפילתו, אבל בלא"ה אם אינו
מתפלל אינו נקרא חוטא⁵.

² כי השו"ע או"ח סי' קלד ס"ב "מראה פני כתיבת ס"ת
לעם העומדים וכו' שמצוה על כל אנשים ונשים לראות
הכתב ולכרוע ולומר וזאת התורה וכו'".

כי בשו"ת הר צבי או"ח א סימן סד "הנה בשו"ע (סימן
קלד סעיף ב) כתב המחבר שמצוה על כל אנשים ונשים
לראות הכתב ולכרוע ולומר וכו'. ובאמת ראיתי הרבה
אנשים שאינם נוהרים בזה ואינם כורעים, ולא ידעתי על
מה הם סומכים. עד שראיתי בשלטי הגבורים קדושין
פ"א (דף יד ע"ב דפוס וילנא אות א) שכתב וחייבים
לעמוד מפני הס"ת אם מפני לומדיה עומדים מפניה לא
כ"ש. ונראה בעיני שלא אמרו אלא לעמוד מפני התורה
ולא להשתחוות לה ולא נמצא בכל התורה שמשתחוין
אפילו לארון הקדש כמב"ה, עכ"ל. ונראה שאין לזוז
מפסק השו"ע, ושכן כתוב בתפלת בריך שמה היא
מהזר הקדוש".

³ כתב בילקוט מעם לועז (פי' כי תבא פרק כ"ז פסוק כ"ו)
"וכמה מנהגים יש בהגבהת התורה וכו' ונהגו להצביע
באצבע הזרת לעבר הכתב ולנשקה". וז"ל ספר חיים
להר"ח פאלאגני סי' ג' או' ו' "ורובא דעלמא נהגו לאחוז
בציצית שבטליתו ולנשק נגד הס"ת, וכנראה דנהגו כן
בשביל שלא להראות באצבע ריקם כלפי הס"ת, ולפי
המדרש הנ"ל אין חששא כלל. ואולי נהגו כן ע"ד שנהגו
בברכת הלבנה לפי האחד מן הטעמים, דהוא משום
וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה', ובעת הקריאה
בס"ת דבר בעתו להעלות בזכרונו את כל מצות ה'
הכתובים בס"ת הזה".

⁴ שיעורי מרן הגר"ש אלישיב ברכות כאן.

⁵ ז"ל העיין יעקב (לבעל השבות יעקב) על העין יעקב "כל
שאפשר לו לבקש רחמים כלומר שבטוח בזכות עצמו
שתועיל תפלתו על אחרים כמו שמואל, אבל אם אינו
בטוח כל כך שישמע ה' תפלתו ואינו כדאי להתפלל על
עצמו והיאך יתפלל על אחרים זה מיקרי לא אפשר".

¹ הרבה נוהגים בהגבהת התורה אחרי אמירת הפסוק
(דברים ד מד) וזאת הברכה וכו' להוסיף 'על פי ה' ביד
משה', וכן נדפס בהרבה סידורים, והוא סוף פסוק
במדבר ט כג.

כי בערוך השולחן או"ח סי' קלד סעי' ג "ופלא שאנו
אומרים וזאת התורה וגו' על פי ה' ביד משה וכן נדפס
בסידורים. וקשה טובא, חדא, דאין זה פסוק בשום
מקום, דוזאת התורה הוא בואתחנן (דברים ד, מד) וע"פ
ה' ביד משה הוא סוף פסוק בבהעלתך (במדבר י, יג)
במסעות. ועוד דבמסכת סופרים אינו כן וכמ"ש וכו'".

ובליקוטי מהר"ח ח"א סדר קרה"ת בחול כ' "והנה
במקצת סדורין מסיים פסוק וזאת התורה עפ"י ה' ביד
משה. וכבר צווחי ע"ז, דאין זה לשון הפסוק ומני"ל
להוסיף על לשון הפסוק. ובספר שערי רחמים מהגר"א
כתב שם המגיה בשם גדול אחד, שהיה המנהג לומר אחר
פסוק וזאת התורה פסוק עפ"י ה' יחנו ועל פי ה' יסעו
עפ"י ה' ביד משה, ומזה נשתבש הנוסחא הנ"ל ע"ש".

ובפי' דובר שלום (מהגר"א לנדא מוילנא) על סידור
אוצר התפילות כ' וז"ל "וזאת התורה וגו' לפני בני ע"פ
ה' ביד משה. לכאורה הוא מאמר כפול, דאחרי אמרו
זאת התורה אשר שם משה לפני בני"ה הרי שנאמרה ע"פ
משה למה לו לחזור ולומר עוד הפעם ע"פ ה' ביד משה.

ושמעתי משם הגאון מוואלאזין ה"ר חיים זי"ע, דראוי
לומר וזאת התורה אשר שם משה לפני בני"ה ע"פ ה' יחנו
וע"פ ה' יסעו את משמרת ה' שמרו ע"פ ה' ביד משה,
והוא מקרא מלא בפי' בהעלותך, וכונת הענין בזה דבשעת
הוצאת הס"ת אומרים ויהי בנסוע הארון, ובשעת הנחת
הס"ת למקומו אומרים ובנחה יאמר, ובעת שמטלטלים
ומסיעים הס"ת ממקום למקום אומרים ע"פ ה' יחנו
וע"פ ה' יסעו את משמרת ה' שמרו ע"פ ה' ביד משה".
בסדר הגר"א כ' הנוסח שנהג רבנו.

כרפואה בדרך סגולה ולא בדרך ההגיון והטבעיות, וע"כ אין במניעתה משום "לא תעמוד על דם רעד", ואף לא ביטול מצות חסד, ולכן הוצרכו פסוק מיוחד ללמד שבמניעת התפילה נקרא חוטא.

עבדך בן אמתך

ידועים דברי הזהר שכשמתפלל על חולה יש להזכירו בשם אמו, ולומד כן מהכתוב "אני עבדך בן אמתך", ויש סמך לכך מדברי הגמ' בשבת (סו ע"ב) "בר פלניתא" היינו שם האמא.

ודעת רבינו⁷ שבכל התפילות יש להזכיר בשם האמא, פרט ל"מי שברך" לעולה לתורה ששם המנהג להזכיר שם האב. וכן לאחר פטירה שאני, ולכן בהזכרת נשמות יש להזכיר שם האב.

אמרו לרבינו⁸, כי רבי אליהו מגריידיץ זצ"ל הקשה מדוע מזכירים שם האם בחולה, הא כתיב ל"משפחתם לבית אבותם". והשיב רבינו, הרי פסוק מפורש "עבדך בן אמתך", וא"כ בכל הדברים יש להזכיר שם האם, וגם בתפילה על שידוך.

הזכרת שם חברו כשמתפלל בפניו

כל המבקש רחמים על חבירו אין צריך להזכיר שמו שנאמר קל נא רפא נא לה

ומצות גמילות חסדים, ופשיטא שצריך להתפלל ולבקש רחמים עליו, ומאי אשמעין עד שהוצרכו לחפש לזה פסוק.

וי"ל, דאיתא ביומא (פ"ח מ"ו) "מי שנשכו כלב שוטה אין מאכילין אותו מחצר כבד שלו ורבי מתיא בן חרש מתיר", וכ' הרמב"ם בפי' המשניות "ואין הלכה כרבי מתיא בן חרש שהוא מתיר להאכיל להאדם הכבד של כלב שוטה כשנשך, כי זה אינו מועיל אלא בדרך סגולה, וחכמים סוברים כי אין עוברים על המצוות אלא ברפואה בלבד ר"ל בדברים המרפאין בדרך הטבע והוא דבר אמיתי הוציאו הדעת והנסיון הקרוב לאמת, אבל להתרפאות בדברים שהם מרפאים בסגולתן אסור וכו'", ומפשטות לשון הרמב"ם משמע שאפי' סגולה שהוחזקה שמצילה אינה דוחה דבר איסור⁶, והלכה כרבנן אע"פ שגם ספק פיקו"נ דוחה איסור.

וכך י"ל בתפילה ובקשת רחמים, אע"פ שבטוח שתועיל תפילתו, מ"מ אין זה אלא

⁶ בברכי יוסף (או"ח סי' שא ס"ו) אחרי שהביא ד' הרמב"ם הנ"ל כי "ומשמע דאע"ג דאין ספק בסגולה זו

⁷ פניני תפילה ע"ק.
⁸ הליכות האישי ע"ש.

שכבר הוחזקה שודאי תועיל, אפי"ה כל שאינו רפואה

רבינו נשאל על חולה, האם עדיף שיתפלל על קברי אבותיו, או בכותל המערבי. **והשיב, כותל עדיף!** שוב נשאל, שהוא היה מסור מאד לסבו וטיפל בו בביתו חמש שנים, האם יש עדיפות שיתפלל על קברו. **והשיב, אעפ"כ כותל עדיף**¹⁴.

ארבעים יום בכותל

נשאל רבינו, אחד יש לו ילד חולה, ורוצה ללכת ארבעים יום לכותל המערבי להתפלל עליו. **והשיב, להתפלל תמיד זה דבר טוב, אבל מה זה בכלל ארבעים יום?**¹⁵

תפילה על נס

מעשה באדם שעבר ארוע מוחי קשה, והרופאים קבעו שהמוח והגזע נפגעו ללא תקנה והפך להיות "צמח". נשאל רבינו, האם מותר להתפלל עליו ברפאינו. **והשיב, גם אם הדבר בגדר נס בכל זאת התפילה ברפאינו יכולה להקל על מצב החולה ומותר להתפלל עבורו למטרה זו, אבל אין לבקש דבר שהוא נגד הטבע**¹⁶.

סגולה לרפואה

פעם אחת בא חולה לרבינו ובכה מאד על צרותיו. **אמר לו רבינו שהגאון ר' מתתיהו דיויד זצ"ל אמר,**

ולא קמדכר שמה דמרים (ברכות לד ע"א).

וכי המג"א (קיט א) בשם מהרי"ל, דה"מ בפניו, אבל כשמתפלל שלא בפניו צריך להזכיר שמו.

בחת"ס (נדריים מ ע"א) כי בשם המקובלים שבהזכרת השם יש קצת התעוררות הדין עליו ולפעמים איכא קצת הפסד עי"ש⁹, ולדבריו כשמתפלל בפניו יש ענין בדוקא שלא יזכיר שמו. אבל הפר"ח (קיט א) כי "ולישנא דאין צריך משמע שאם ירצה להזכיר מזכיר, ובזהר פרשת וישלח איתא דבתפילה בעי לפרשא מלה כדקא יאות", משמע דאדרבא רצוי להזכיר. ובמ"ב סי' קטז סק"ג, וסי' קיט סק"ב, כי דבפניו "איי"צ להזכיר שמו". **וכן דעת רבינו**¹⁰, **שבפניו רק אי"צ להזכיר את השם, אבל אין צריך להיזהר שלא להזכיר את השם.**

מעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי

רבינו השיב לשואל, שעדיף תפילה בכותל המערבי מאשר תפילה במירון, כי מעולם לא זזה שכינה מכותל המערבי¹¹. ונשאל רבינו, הלא ה"לשם" אומר (בשם הגר"א) שהשכינה שורה בקברי צדיקים¹². **והשיב, שזה "כמו" השראת השכינה, ואילו בכותל זה השראת השכינה ממש**¹³.

¹³ פניני תפילה ע' קיג.

¹⁴ פניני תפילה ע' קיד.

¹⁵ פניני תפילה ע' קיד.

¹⁶ קב ונקי ח"א סי' כב. עוד כי שם שהגר"ח קניבסקי שליט"א סיפר, שמצינו לפעמים שאדם המכונה "צמח" התעורר מחוליו, וש"מ דאין זה בגדר נס אלא ישנה תרופה שאין אנו מכירין אותה.

⁹ כעיי"ז כי באבן שלמה (פ"ט י"ד) דהטעם שאיי"צ להזכיר שמו כי בזה מקובל התפילה יותר שאין מעניין עליו.

¹⁰ פניני תפילה ע' קיא.

¹¹ "א"ר אחא לעולם אין השכינה זזה מכותל מערבי" (מד"ר שמות פ"ב, ב, וכן הוא במד"ר במדבר פ"א, ב').

¹² כתב בלשם שבו ואחלמה (כרך הכללים ח"א דף ט"ז טור ב' בהגה"יה) "יונה נמשח דוד בבית לחם כי שם הוא קבורת רחל ושם הוא עיקר שריית השכינה כמ"ש בתיקונים תיקון ו' ע"ש בהגר"א דף כ"ב ע"ב דה"מ בדרך וד"ה ועוד ע"ש".

אורה! ואדרבא, ככל שהסביבה עוינת לתורה לוחמת ויוצרת עובדות הסותרות לחוקי ד' "אם ראית דור שנתרשלו ידיהם מן התורה עמוד והתחזק בה ואתה נוטל שכר כולם. (ילקו"ש תהילים תתעח) (ע"פ דברי אגדה)

כתינוק הבורח מבית הספר

איתא בגמ' (שבת קטו ע"ב): "תנו רבנן: 'וַיְהִי בְּנִסְעֵי הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר מִשֶּׁה', פרשה זו עשה לה הקב"ה סימניות מלמעלה ולמטה, לומר שאין זה מקומה... רבן שמעון בן גמליאל אומר: עתידה פרשה זו שתיעקר מכאן ותכתב במקומה. ולמה כתבה כאן – כדי להפסיק בין פורענות ראשונה לפורענות שנייה. פורענות שנייה מאי היא? – 'וַיְהִי הָעַם פְּמִתְאֲנִיִּים'. פורענות ראשונה – 'וַיִּסְעוּ מִהָר ה''', ואמר רבי חמא ברבי חנינא: שסרו מאחרי ה'".

והרמב"ן עה"ת (שם) מביא בשם מדרש אגדה, שהפורענות הראשונה היתה "שנסעו מהר סיני בשמחה כתינוק הבורח מבית הספר, אמרו: שמא ירבה ויתן לנו מצוות, וזהו 'וַיִּסְעוּ מִהָר ה''',

שקבלה בידי שחולה המעונין להרפא ממחלתו ילמד בעיון סימן אחד משו"ת נודע ביהודה¹⁷.

אֶל מוֹל פְּנֵי הַמְּנוֹרָה יֵאָרוּ
שְׁבַעַת הַנְּרוֹת (במדבר ח ב)

חז"ל (ילקו"ש בהעלותך תשיט) שואלים: "למה עשה משה שבעה נרות ושלמה שבעים נרות (כי עשה עשרה מנורות זהב), אלא משה עקר שבעה אומות מלפני ישראל, אבל שלמה היה מושל על שבעים אומות, שנאמר 'ושלמה היה מושל בכל הממלכות'".

הכח והאומץ שנמצא בעם ישראל תלוי במדת האור של המנורה הטהורה שלנו! אותם מקומות הקדושים בתי כנסיות ובתי המדרשות בכמה הם מאירים. אם יש לעם ישראל מנורה של שבעה קנים, אז נעקרים שבעה אומות מאומות העולם, ואם יש לעם ישראל עשר פעם שבע אז אנו מושלים בכל האומות!

הדלקת הנרות אינה נהוגה כיום בכהנים, אבל אמרו רז"ל "הנרות לעולם הן נוהגין", נר התורה מאיר לעולם, והיא מסורה בידינו, להדליקה להרבות נרותיה ולהגדיל את

¹⁷ קב ונקי ח"ב סיי שמח.

שואלת הגמ': "מקדיר, והא אמרת: אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו!" ומתרצת: "משום דישראל נמי זימני דמשכא להו תקופת תמוז עד חגא והווי להו צערא". ואף ש"המצטער פטור מן הסוכה!" וגם ישראל היה יוצא מסוכתו במצב כזה, מכל מקום, אומרת הגמ', "נהי דפטור, בעוטי מי מבעטי?!"

זה כל ההבדל בין ישראל לאומות העולם: היהודי יוצא מן הסוכה בכובד ראש ובצער על שאי אפשר לו לקיים את המצוה, אבל אומות העולם "מבעטים" בסוכה, יוצאים ממנה ביד רמה.

כן היה הדבר כאן: הם נפרדו מהר סיני, אבל באיזה רגש היה עליהם להיפרד אחרי ששם גדלו ונעשו גוי מיוחד, "וְאֶבְדַּל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים", ולבסוף הם בורחים ביד רמה ובשמחה. הנהגה זו מורה שאינם מכירים בערך מה שיש להם.

לפעמים אין המעשה כל כך נורא וכואב כמו הביעוט, הזלזול והחילול השם הכרוכים בעשייתו. (כתבי הגרי"ש)

שהיתה מחשבתם להסיע עצמן משם מפני שהוא הר ה'. והפסיק, שלא יהיו שלוש פורעניות סמוכות זו לזו ונמצאו מוחזקים בפורענות".

ופלא הוא, הלא כלל ישראל למדו תורה הרבה, וכשהלכו במדבר היה ארון הולך לפניהם, וכלל היה בידיהם שבמקום שישכון הארון – שם יחנו ועל פי ה' ייסעו, ומה, אם כן, היה חרי האף הגדול הזה על שנסעו מהר ה', וכי מה היה להם לעשות, לא לנסוע?! וחרון האף היה כה גדול עד שמחמת כך התחלף כאן הסדר, וכמו כן יצטרכו תיקון בעת התיקון הכללי. על מה ולמה!?

אכן החטא לא היה במעשה, אלא כמו שמצינו בחז"ל (עבודה זרה ג ע"א), שלעתיד לבוא, כאשר יבקשו אומות העולם "תנה לנו מראש [מצוה] ונעשנה", יאמר הקב"ה: "מצוה קלה יש לי וסוכה שמה, לכו ועשו אותה". ואכן, "מיד כל אחד ואחד נוטל והולך ועושה סוכה בראש גגו", אולם "הקב"ה מקדיר עליהם חמה בתקופת תמוז, וכל אחד ואחד מבעט בסוכתו ויוצא".

**הרב אורי זהר זצ"ל (הראשון משמאל)
בעת שידור חי מבית רבינו לליקווד לפנות בוקר למען לב לאחים**

**הרב אורי זהר זצ"ל בפתח בית רבינו
בשידור חי לליקווד למען לב לאחים**

**כל הזכויות שמורות כולל תוכן ותמונות
למכון הגרי"ש אלישיב**

**לכל עניני הגליון ניתן לפנות בדוא"ל:
m.harav.elyashiv@gmail.com**

**ניתן לתרום דרך עמדות נדרים פלוס
על שם מכון הגרי"ש אלישיב מס' 2211**